

Мене дражнили

Гретою
Гарбо

Цей рік для **Наталії Олександрівни Гебдовської** особливий, ювілейний. Не багатьом вдається святкувати своє 90-річчя і залишатися при тому повною сил, життєвих бажань, творчого неспокою, оптимізму. Саме такі риси повною мірою притаманні цій дивовижній жінці. Наталя Олександрівна має багату подіями, непростою, але щасливу долю. Всі життєві переживання знаходили художнє втілення у численних кіноролях, лягали поетичними рядками, які виспівувала її душа, згадуючи пережите. Життєствердний оптимізм не полишав її ніколи, даючи сили і натхнення; і навіть зараз Наталя Олександрівна продовжує зніматися в кіно, готує до друку другу збірку своїх поезій.

Спогади... Вони живлять пам'ять, надихають на нові художні образи — минуле відлунує у теперішньому і майбутньому. Спогади Наталі Олександрівни цікаві, адже події власної долі, що тісно переплелися з часом та історією, розкривають невідомі досі моменти українського кінематографа.

— *Наталю Олександрівно, Ви знялися у своїй першій картині, коли були ще зовсім дитиною?*

— Так. Було це у 1927 році під час зйомок кінофільму «Джальма» у моєму рідному місті Березань, що під Києвом. Режисер Арнольд Кордюм побачив мене, активну і завзяту учасницю художньої самодіяльності, і запросив на одну із жіночих ролей — дівчини-куркульки. Ота моя перша зустріч із кіно й вирішила подальшу долю. Стала студенткою Київського музично-драматичного інституту ім. Лисенка.

— *А у Довженка знімалися вже під час навчання? Розкажіть про цей, можливо, найважливіший для Вашої творчої долі період.*

— Я вважаю, що мені дуже пощастило: я працювала у такого майстра як Олександр Довженко, знала його як людину. Я знімалась у його славетних фільмах «Іван» та «Щорс». Пам'ятаю, як він приїздив на майданчик ще задовго до зйомок: до кожного підійде, з кожним поговорить, розпитає, поділиться думками — і виростають крила в актора, і в ролі своїй раптом побачиш щось нове, важливе, без чого і фільму, здається, не бу-

де, і грати хочеться так, як ніколи до цього ще не грав. Олександр Петрович був однаково уважним до героїв головних і до тих, хто знімався «в народі» (так звав Довженко масовку), бо всі ролі були для нього важливими. В «Івані» я грала епізодичну роль офіціантки з чайної. Та спочатку Довженко пробував мене на роль матері. І те, як він розповідав мені про свій задум, залишилося в моїй пам'яті надовго. І хоч лише значно пізніше я повною мірою зрозуміла все, про що говорив майстер, його уроки — то назавжди. Про той початок мого творчого життя склалися у мене поетичні рядки:

«Мене дражнили Гретою Гарбо
чи Гарбо,

Бо я тоді не знала хто це.

Довженко запросив мене в кіно,
на епізод, а потім пробував на роль матері
в «Івані».

«Іван» — картина історична,

Він розповів мені про щастя материнства,
про задуми,
якими він тоді горів.

З тих пір я граю матерів,

А матері й бабусі не стають зірками...
 От Грета Гарбо, зірка із зірок,
 Зійшла з свого екрану рано,
 А я все граю, й граю, й граю...
 І розум мій не зчах,
 І вогники в очах,
 І пам'ять — світла, не злиняла,
 А скільки ж я страждань зазнала!
 Та, мабуть, вистраждане
 щастям довголіття стало.»

— *Наталю Олександрівно, а що то за кінематографічна легенда про довженкові яблука?*

— Яюсь, десь у році 45-му, по війні, я збиралася до Москви. Знала, що зайду до Довженка, і думала, чим би його порадувати. Обійшла весь яблуневий сад на кіностудії, щоб знайти яблука, та нічого не було. Тож купила на базарі два величезних красені-яблука. Довженко зустрів мене

■ Наталя Гебдовська.
30-ті роки.

■ Наталя Гебдовська.
90-ті роки.

■ Наталя Гебдовська
у фільмі «Іван».
Режисер
О.Довженко. 1932.

■ Наталя Гебдовська.
Проби
до фільму «Іван».

як завжди привітно, багато розпитував. Його цікавило все, що відбувалося вдома. А я все думала, як віддати ті яблука. Наважилася, коли вже прощалися: «Ось, — кажу, — Олександр Петровичу, яблука — Вам передав Ваш сад». І почервоніла густо-густо. Довженко, певно, все зрозумів, але повів себе так, що я почала сумніватися: може повірив? Відтоді серед кіношників пішла чутка, що немає кращого подарунка для Довженка, аніж яблука з його саду. І всі везли йому базарні яблука, видаючи їх за довженківські. А потім, через кілька років, мій партнер по «Івану» Петро Масоха розповів мені по великому секрету, що Довженкові в Москву треба возити яблука нібито з його саду. Так моя таємниця по-

вернулась до мене. Олександр Петрович про все здогадався, та прийняв цю гру, аби не образити своїх київських колег. А Микола Сом потім цей мій «секрет» переповів у своєму вірші «Вселенські яблука Довженка».

— *А в яких фільмах Ви ще знімалися?*

— Їх було дуже багато, понад 70. Та якщо згадувати найвідоміші, то це «Наталка Полтавка» у Кавалерідзе, «Роки молодії» у Савченка, «Молодість» у Лукова, «Багата наречена» у Пир'єва та «Тронка» у Войтецького, «Подвиг розвідника» у Барнета, «Райдуга», «Нескорені», «Як гартувалася сталь» у Донського та ще багато інших цікавих фільмів. Все це щасливі моменти мого життя.

■ Наталя Гебдовська
з чоловіком Адольфом
Летичевським.
Ворошиловградський
ТЮГ, 1932 .

■ Наталя Гебдовська
у фільмі
«Прощання з
Матір'ю».
Режисер Е.Климов.
1983.

28

— А є якісь найулюбленіші?

— Можна сказати, є один, найпам'ятніший, бо його сюжет найпроникливіше ліг на мою власну долю. Мій чоловік, актор і режисер Адольф Летичевський, який працював у Київській російській драмі, пішов на фронт, залишивши мене з маленьким синочком. Останнього листа я отримала від нього 7 листопада 1941 року. А потім прийшла звістка: «Пропав безвісти у бою під Білою Калитвою на Донбасі». З тих пір я його чекаю. Сподіваюсь на диво. Снився він мені щоночі, потім щомісяця, а зараз лише двічі на рік — на день народження і в день останнього листа...

Стільки років в хвилини тривожні
Мене жаль за тобою пройма,
Я і досі повірити не можу,
Що тебе на сім світі нема.

Тому тема війни для мене особлива. Запросили мене на зйомки телесеріалу «Прискорення». Знімали 9 травня 1983 року у музеї Великої Вітчизняної війни. Режисер Григорій Кохан пояснив завдання сцени: нібито літня жінка прийшла до музею у День Перемоги і в скульптурній групі воїнів впізнала свого сина, який пропав безвісти на війні. Я підійшла до цієї скульптури, поклала руку на чобіт наймолодшого солдата і подумала, що він такий, як мій чоловік, що навіки залишився молодим, а я йому зараз у матері годжуся. Я простогнала: «Син-ну...», — і просто сповзла до його ніг. А потім той епізод поклали на музику пісні «Степом, степом...», і був він таким щирим і проникливим, бо то був біль моєї душі, моєї гіркої долі.

— Наталю Олександрівно, а яка подія була найщасливішою у Вашому житті?

— Зустріч з моїм чоловіком і наше кохання.

— А найгірше?

— Це втрати. Загибель мого чоловіка, всіх моїх рідних, батьків, сестер, брата — всіх я поховала. І найболючіше те, що з життя пішов мій улюблений онук, моя надія і опора, Фелікс Летичевський. Фелікс був талановитим актором, працював у театрі ім. Лесі Українки, як колись і його дід. Він і схожий був на Адольфа Летичевського. І та-

ка йому доля випала... Не витримало його молоде серце. Це страшно, це була повна катастрофа мого життя, та я знайшла в собі сили дивитися на все по-філософськи. Для мене Фелікс не помер. Я живу з ним, розмовляю з ним, раджуся, розповідаю про свої плани, пишу вірші завдяки йому. Заради нього я повірила у безсмертя. Фелікс і далі буде допомагати своєю енергією і мені, і своїм друзям, і своєму синові. Життя продовжується разом із Феліксом.

— На чому зараз тримається Ваш оптимізм?

— На радості життя. Мені від усього світло, радісно. Я продовжую працювати, писати, роблю переклад Байрона на українську мову. Це ще Фелікс запропонував мені зробити, і я продовжую. Взагалі, я щаслива людина. Я люблю свою професію, люблю своїх рідних, люблю людей. Все мені в радість.

— А є відчуття, що не все ще Вами зроблено?

— Тільки це відчуття і робить моє життя повноцінним, дає силу, впевненість, творчу насагу. Я продовжую жити за своїм девізом: «Ні — бездіяльності!».